

dr hab. Katarzyna Zdybel-Nam

Wrocław, 18.2.2021

Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego we Wrocławiu

dziedzina: sztuki muzyczne

dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

pana mgr Marcina Wosińskiego

Zatytułowanej „**Współczesna literatura fagotowa kompozytorów fińskich na podstawie kompozycji Harriego Ahmasa: *Dreifältiger Abschied*, Juoni Kaiparinena: *Serenade: Full Moon Lunatic Bassoon*, Patrika Vidjeskoga: *Solitudo*, Lotty Wennäkoski: *rosE* oraz Juana Antonio Muro: *Images d'oiseaux*”.**

Zlecniodawca recenzji:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, zlecenie podjęte na podstawie **Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki** (Dz. U. Z 2017 roku, poz. 1789) oraz *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku* (Dz. U. 2018 roku, poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art.179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 30 sierpnia 2018 roku, poz. 1669).

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC – prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego pisma sygnowanego datą 9.11.2020 roku, informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta pracy doktorskiej pana mgr Marcina Wosińskiego pt. „**Współczesna literatura fagotowa kompozytorów fińskich na podstawie kompozycji Harriego Ahmasa: *Dreifältiger Abschied*, Juoni Kaiparinena: *Serenade: Full Moon Lunatic Bassoon*, Patrika Vidjeskoga: *Solitudo*, Lotty Wennäkoski: *rosE* oraz Juana Antonio Muro: *Images d'oiseaux*” została dołączona następująca dokumentacja:**

- praca doktorska,
- dokumentacja do wszczęcia przewodu doktorskiego,
- dzieło artystyczne zarejestrowane na płycie CD,

zgodna z wymaganiami **Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki** oraz *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 roku w sprawie szczegółowego trybu*

przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Podstawowe dane o Kandydacie:

Marcin Wosiński urodził się w 1999 roku w Państwowej Podstawowej Szkole Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Katowicach. Jego nauczycielem był prof. Zygmunt Tlatlik. W latach 2003-2006 uczył go mgr Wojciech Front w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Naukę kontynuował w Akademii Muzycznej w Katowicach u swojego pierwszego pedagoga i pod jego kierunkiem ukończył studia licencjackie oraz magisterskie. Grę na fagocie rozpoczął

W 2010 roku w ramach programu stypendialnego "Erasmus" miał możliwość studiowania w Austrii pod kierunkiem prof. Krisztiny Faludy w Musikhochschule Graz, następnie rozpoczął studia w Musikhochschule w Stuttgarcie pod kierunkiem prof. Marca Engelhardta. Realizował także cykl specjalizacji w klasie prof. Guillaume'a Santany w Konserwatorium Muzycznym w Strasbourgu. Aktualnie studiuje w Musikhochschule w Mannheim w klasie Ole Kristiana Dahla (studia uzupełniające o profilu solisty orkiestrowego).

W czasie studiów uczestniczył w różnych konkursach fagotowych. W niektórych zdobywał nagrody: 2 miejsce w I Ogólnopolskim Festiwalu Fagotowo – Obojowym im. Edwarda Mandery i Wiktora Osadzina w Bytomiu (2005) oraz wyróżnienie w XXX Ogólnopolskim Konkursie Zespołów Kameralnych we Wrocławiu w tym samym roku. Był półfinalistą I Międzynarodowego Konkursu Fagotowego w Moskwie (2008), później w roku 2014 zdobył złoty dyplom w Międzynarodowym Konkursie Kameralnym w Słowenii. W tym samym roku brał udział w konkursie Praska Wiosna w Czechach. Uczestniczył w kursach fagotowych prowadzonych przez tak znakomitych muzyków jak: Klaus Thunemann, Dag Jensen, Carlo Collombo, Bence Boganyi, Marc Engelhardt, Martin Gatt, Robin O'Neill, Martin Kuuskmann, Valentino Zuchiatti, Marek Barański oraz Leszek Wachnik.

Podczas studiów współpracował z wieloma orkiestrami młodzieżowymi: "I, Culture Orchestra", "Baltic Sea Youth Philharmonic" oraz "Bayerische Philharmony". Cenne rady i wskazówki profesorów oraz dyrygentów mógł później wykorzystać we współpracy z orkiestrami profesjonalnymi: Orkiestrą Kameralną Filharmonii Narodowej, Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia, Orkiestrą Muzyki Nowej, Sinfonią Iuventus, Stuttgarter Symphoniker, Netherland Symphony Orchestra, Heidelberger Symphoniker oraz Kammerorchester Heidelberg, a także Mannheimer Mozartorchester. Z tymi orkiestrami miał okazję grać na takich festiwalach jak: Schlezwig Holstein Music Festival, Gothenburg Culture Festival, Baltic Sea Festival, Beijing Modern Music Festival, Festiwal Warszawska Jesień, Musica Polonica Nova oraz Brand New Music Festival. W 2013 roku brał udział w projekcie "Orff Akademie" prowadzonym przez orkiestrę Bayerische Rundfunk w Monachium.

Od 2016 roku jest fagocistą w Tampere Philharmonic Orchestra w Finlandii. W roku 2017 został zaproszony do współpracy z Janáček Philharmonic Orchestra na stanowisku solo fagocisty. W 2019 roku rozpoczął przewód doktorski na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie pod kierunkiem dr hab. Artura Kasperka. Od 2020 współpracuje z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

CZĘŚĆ OPISOWA

Praca doktorska pana mgr Marcina Wosińskiego pt. „**Współczesna literatura fagotowa kompozytorów fińskich na podstawie kompozycji Harriego Ahmasa: Dreifältiger Abschied, Juoni Kaipaniena: Serenade: Full Moon Lunatic Bassoon, Patrika Vidjeskoga: Solitudo, Lotty Wennäkoski: rosE oraz Juana Antonio Muro: Images d'oiseaux**” przygotowana pod opieką dr hab. Artura Kasperka składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyta CD) oraz z jego opisu w formie książkowej, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dysertacja jest wynikiem pracy badawczej Doktoranta nad fińską twórczością XX i XXI wieku na fagot. Zasadniczym celem jego działania jest popularyzacja współczesnej literatury fagotowej w kontekście nie tylko pięciu wybranych przez niego dzieł, ale także wszystkich fińskich utworów, które udało mu się odnaleźć w procesie analizy podjętego tematu.

Część opisowa pracy składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, streszczenia pracy w języku angielskim, bibliografii, spisu ilustracji i spisu przykładów nutowych.

Rozdział I – „Rozwój muzyki klasycznej w Finlandii na przestrzeni wieków” – autor omawia najważniejsze fakty mające wpływ na fińską kulturę muzyczną. Przytoczone zostały tu sylwetki najważniejszych kompozytorów poszczególnych okresów. Omawiane są także początki opery fińskiej oraz działalność tamtejszych zespołów orkiestrowych i festiwalu. Ze względu na problematykę badaną w dysertacji, najbardziej szczegółowo został omówiony wiek XX. Autor w sposób przejrzysty prezentuje ogólny obraz rozwoju muzyki klasycznej w Finlandii.

Rozdział II – „Życie i twórczość wybranych kompozytorów fińskich” składa się z pięciu podrozdziałów, gdzie autor prezentuje sylwetki twórców, których kompozycje stanowią dzieło artystyczne niniejszej pracy doktorskiej: Juana Antonio Muro, Juoni Kaipaniena, Harriego Ahmasa, Patrika Vidjeskoga, Lotty Wennäkoski. Każdy podrozdział zawiera biografię kompozytora, jego szczegółową twórczość, a także omówienie poszczególnych utworów prezentowanych na płycie CD ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych współczesnych technik wykonawczych.

Rozdział III – „Charakterystyka muzyki współczesnej w literaturze fagotowej” składa się z ośmiu podrozdziałów, w których autor porusza szeroką problematykę w tym zakresie. *Fagot w charakterze instrumentu o możliwościach solistycznych* – podrozdział pierwszy – przedstawia fagot w kontekście ewolucji konstrukcji instrumentu, która miała bezpośredni wpływ na tworzenie literatury solowej na przestrzeni wieków. Oprócz dzieł należących do kanonu literatury fagotowej przytoczone zostają najbardziej znane utwory fińskiego kompozytora Bernharda Henrika Crussela. Autor zauważa we współczesnych tendencjach stopniowe dążenie do wykorzystywania wszystkich walorów brzmieniowych

i technicznych fagotu, co doprowadziło do umiejscowienia go na równi z innymi instrumentami, które wcześniej uznawane były za bardziej solistyczne. Podrozdział drugi - *Rola fagotu w muzyce współczesnej* - koncentruje się wokół twórczości fińskiej. Autor zauważa, że nurt awangardowy muzyki instrumentalnej wpłynął tutaj na aktywną współpracę między fagocistami i kompozytorami. Skutkiem tej współpracy jest wykorzystywanie fagotu jako instrumentu solowego w obsadach kameralnych i orkiestrowych. Rozległa skala instrumentu, a także możliwości dynamiczne i barwowe dźwięku naturalnego oraz preparowanego sprawiają, że kompozytorzy fińscy chętnie piszą na fagot. W kolejnym podrozdziale porównane zostają główne różnice między instrumentami systemu niemieckiego i francuskiego. Został tu także ogólnie omówiony proces popularyzacji instrumentu „hecklowskiego” wśród fagocistów oraz stopniowe zaniechanie gry na instrumentach systemu francuskiego. W podrozdziale czwartym autor przedstawia sylwetkę Emanuela Eloli – pioniera fińskiej szkoły fagotowej i wybitnego instrumentalisty, popularyzatora fagotu systemu niemieckiego. Uczniowie Eloli byli członkami najważniejszych fińskich orkiestr. W większości to ich sylwetki przedstawione zostają w kolejnym podrozdziale *Fińscy fagociści i pedagodzy*. Autor zamieszcza tu wiele interesujących fotografii pochodzących z kolekcji Narodowego Muzeum w Helsinkach. W podrozdziale *Podział utworów z zastosowaniem fagotu, lista kompozycji* przytoczona zostaje lista kilkuset fińskich utworów solowych i kameralnych. Ostatni podrozdział zawiera ogólne omówienie procesu tworzenia, wykonywania oraz przygotowania nowych kompozycji.

Rozdział IV „Charakterystyka zapisu współczesnych efektów wykonawczych i ich zastosowanie w literaturze fagotowej” – w tym obszernym rozdziale szczegółowo omówione zostały techniki gry na fagocie, które twórcy stosują od lat sześćdziesiątych XX wieku. W oparciu o własne doświadczenia autor wykazuje zależności między twórcą i odtwórcą, a także wpływ stosowania nowoczesnej notacji i innych nowatorskich zabiegów na rozwój techniki wykonawczej. Autor szczegółowo opisuje efekty i techniki wykonawcze spotykane we współczesnej literaturze instrumentu, a także bogactwo zapisów notacyjnych.

W zakończeniu zestawione są wnioski związane z przygotowaniem opisywanych utworów. Autor nie kryje swojej fascynacji muzyką współczesną. Bogactwo fińskiej literatury fagotowej zasługuje według niego na dalsze zgłębianie oraz popularyzowanie, do czego zachęca wykonawców.

Zagadnienia współczesnej literatury fagotowej kompozytorów fińskich zostały przedstawione w dysertacji w sposób wyczerpujący omawiany temat. Szczegółowo opisywane poszczególne aspekty – historyczne, praktyczne i teoretyczne – posiadają dla nas znaczącą wartość poznawczą. Przedstawione przez autora zagadnienia stanowią dla fagocistów wartościowe źródło wiedzy o współczesnych technikach wykonawczych. Poprzez swoje badania wypełnia on lukę w polskich materiałach naukowych, które w tym zakresie są niewystarczające.

Część opisowa pracy doktorskiej została profesjonalnie opracowana zarówno pod kątem merytorycznym jak i redakcyjnym. Język pracy jest klarowny i zrozumiały, a treść

poszczególnych zagadnień została przedstawiona w sposób czytelny. Oznaczenie rozdziałów i podrozdziałów jest klarowne.

DZIEŁO ARTYSTYCZNE

Dzieło artystyczne Marcina Wosińskiego zarejestrowane na płycie CD obejmuje następujące dzieła:

Harri Ahmas: *Dreifältiger Abschied*

Wykonawcy: Marcin Wosiński – fagot, Marek Szlezer – fortepian

Juoni Kaipainen: *Serenade: Full Moon Lunatic Bassoon,*

Wykonawca: Marcin Wosiński – fagot

Juan Antonio Muro: *Images d'oiseaux*

Wykonawcy: Marcin Wosiński – fagot, Marcin Domagała – klarnet

Lotta Wennäkoski: *rosE*

Wykonawcy: Marcin Wosiński – fagot, Marek Szlezer – fortepian

Patrik Vidjeskoga: *Solitudo*

Wykonawcy: Marcin Wosiński – fagot, Marek Szlezer – fortepian

Nagranie zarejestrowane zostało w Sali Koncertowej Państwowej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w ramach projektu „Promocja absolwentów” w dniach 20-29.08.2019

Dzieło artystyczne otwiera kompozycja **Harriego Ahmasa: *Dreifältiger Abschied***. Niezwykle interesujący pod względem wartości artystycznych utwor prezentuje bogactwo brzmieniowe fagotu. Doktorant wykonuje skomplikowane figury rytmiczne i melodyczne z łatwością przechodząc od nasyconego i pełnego ekspresji dźwięku do delikatnych fragmentów kadencyjnych w dynamice *pianissimo*. Jego gra cechuje się tu lekkością i dbałością o piękny dźwięk. Na uwagę zasługuje wirtuozeria obydwu wykonawców, która nasycona jest każdorazowo jakąś głębszą myślą muzyczną, co znacząco wzbogaca całe dzieło.

Kolejny utwór prezentowany na płycie to kompozycja na fagot solo – **Serenade: Full Moon Lunatic Bassoon Juoni Kaiparinena**. Pierwsza część – *tranquillo, libero* – spokojna, intuicyjna, wykonawca prezentuje tu liryczną melodię urozmaiconą nieregularnymi figurami rytmicznymi. Artysta z łatwością wykonuje drobne wartości rytmiczne spełniające rolę przednutek, stopniowo wprowadzając pierwszy współczesny efekt wykonawczy – preparację brzmienia poprzez obniżanie i podwyższanie dźwięku przy pomocy gardła. Spokojna linia melodyczna części drugiej – *Andante ma rubato capriccioso* – ma śpiewny charakter serenady. W przeciwieństwie do otwierającej utwór części – jest ona określona taktami i podzielona metrycznie. Poprzez gradację dynamiczną wykonawca wprowadza kolejną preparację brzmienia. *Allegretto* – część trzecia, jest najbardziej energiczna. Wykonawca lekko gra zróżnicowane figury rytmiczne. Dynamika od *pp* stopniowo wzrasta do *ff* w kulminacyjnym fragmencie *furioso, tutti forza*. Mistrzowsko zaprezentowane zostało tu opanowanie skrajnych rejestrów fagotu. W końcowym fragmencie – *molto tranquillo* – wykonawca prezentuje figurację stopniowo podążającą w stronę niskiego rejestru. Na uwagę zasługuje tu perfekcyjne opanowanie najniższej oktawy instrumentu w dynamice *pp*.

Images d'oiseaux Juana Antonio Muro – duet na klarnet i fagot - to trzeci utwór nagrany na płycie doktoranta. Ta krótka kompozycja, mimo umiarkowanego określenia tempa, wymaga precyzyjnej współpracy podczas wykonania zapisu nutowego. Kolorystyka brzmieniowa dźwięku instrumentów sugeruje kłótny charakter, a pozbawiane niektórych wartości podziały rytmiczne nawiązują do tytułowych *obrazów ptaków*. Wykonawcy poprzez swą barwną i precyzyjną grę oraz klarowną artykulację stworzyli dzieło lekkie i w pełni oddające zamierzony przez kompozytora efekt.

Kompozycja **Lotty Wennäkoski: rosE** to barwne i ciekawe dzieło, które z uwagi na wysokie walory artystyczne powinno być popularyzowane przez fagocistów. Technika wykonawcza współczesnych elementów zawartych w utworze wymaga od instrumentalistów dużej precyzji i współpracy ze względu na zastosowanie imitacji wzajemnych linii melodycznych. Doktorant z lekkością gra trudne przebiegi rytmiczne, a świetne opanowanie współczesnych technik gry stanowi niewątpliwą atut tego wykonania. W trzeciej części utworu poprzez delikatny dialog w dynamice *pp* wykonawcy osiągnęli kontemplacyjny nastrój. Zastrzeżenia budzi fragment kulminacyjny części pierwszej, gdzie masywnie wykonywana partia fortepianu przytłacza dźwięk fagotu, nie wpływa to jednak na ogólnie bardzo pozytywny odbiór utworu.

Zwieńczeniem dzieła artystycznego jest **Solitudo Patrika Vidjeskoga**. Kompozycja ta zawiera efekty współczesne ściśle określone przez autora, które dotyczą głównie zmian brzmieniowych, rytmicznych oraz metrycznych. Vidjeskog zapisał użycie tłumika w początkowym oraz końcowym fragmencie utworu. Doktorant osiągnął dzięki temu ciekawy efekt nieklarownego, zamglonego dźwięku. Kadencyjny fragment „The solitude before” zawiera duży ładunek emocjonalny. Fagocista świetnie operuje zróżnicowaną dynamiką tworząc gradację nastroju od łagodnego, melancholijnego po agresywny, wzburzony. Obaj instrumentalisci tworzą zgrany duet wykonując zróżnicowane układy rytmiczne występujące w odcinku „The woman”, a także trudne technicznie partie określone jako *allegro guerriero*. Dynamika *forte largamente* w obu partiach pozwalają odczuć nerwowy, burzliwy charakter

tej części. W dalszym, kulminacyjnym fragmencie mikrotony w głosie fagotu w pełnym natężeniu dynamicznym są przeciwstawione rytmicznej fakturze fortepianowej. We fragmencie „The Solitude after” wykonawcy prezentują linie melodyczne w formie spokojnego dialogu, przepowiadającego finał kompozycji. Całość kończy „Epilogue – Infinito”, gdzie linia melodyczna fagotu i niemiarowe grupy rytmiczne fortepianu nawiązują do rozpoczęcia dzieła.

Po wysłuchaniu utrwalonych na płycie nagrań stwierdzam, że przedstawione dzieło artystyczne świadczy o dojrzałości i wrażliwości muzycznej pana Marcina Wosińskiego. Artysta zaprezentował świetne opanowanie instrumentu pod względem biegłości technicznej, różnorodności dynamicznej i umiejętności stosowania technik współczesnych. Kreacja artystyczna poszczególnych utworów jest przemyślana i klarownie zaprezentowana. Towarzyszący doktorantowi muzycy wykonali swoje partie wzorowo. Dzieło artystyczne jako całość oceniam bardzo wysoko.

Konkludując, przedstawione przez pana mgr Marcina Wosińskiego dzieło artystyczne jest bardzo wartościowe i wzbogaca literaturę fagotową, a co za tym idzie polską kulturę w dziedzinie Sztuk Muzycznych. Dzieło artystyczne przyjmuję.

KONKLUZJA

Stwierdzam, że praca doktorska pana mgr Marcina Wosińskiego stanowi oryginalne ujęcie problemu naukowego. Swoimi nagraniami oraz dysertacją doktorant wzbogacił kulturę muzyczną, przyczyniając się do rozwoju dyscypliny artystycznej instrumentalistyka, jak również całej dziedziny sztuk muzycznych.

Na podstawie przedstawionych nagrań i opisu dzieła artystycznego stwierdzam, że pan mgr Marcin Wosiński jest artystą dojrzałym i kreatywnym. Wykazał się on szeroką wiedzą zarówno praktyczną, jak i teoretyczną w reprezentowanej przez siebie dziedzinie, a także umiejętnościami prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i badań naukowych, przez co spełnia wymagania *art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku*.

Pracę doktorską pana mgr Marcina Wosińskiego przyjmuję.

Katarzyna Ładybel-Naku